

Danske skoves historie, beskyttelse og værdier

I en rapport fra Københavns Universitet evalueres indsatsen for biodiversiteten i skovene 1992-2012. Rapporten giver også indsigt i skovenes historie, værdier og beskyttelse.

- [Evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove](#)
- [Danske skove](#)
- [Skovloven](#)
- [Skoven i husdyrloven](#)
- [Konklusion](#)

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove

Rapportens formål har været at evaluere de sidste 20 års biodiversitetsindsats for skovene.

En af rapportens centrale budskaber er, at Statens indsats for skovenes biodiversitet og specielt de truede arter ikke har været målrettet og omkostningseffektiv ¹⁾.

Rapporten sammenfatter udfordringerne (truslerne) for bevarelsen af skovenes biodiversitet som værende:

- En historisk indskrænkning af skovarealet gennem skovrydning og opdyrkning.
- Tab af kontinuitet i skoven gennem jordbearbejdning, renafrifter og træartsskifte.
- Tab af levesteder og dynamik knyttet til dødt ved, veterantræ træer som bliver rigtig gamle og dør naturligt og henfalder på stedet samt stormfaldshuller.
- Tab af levesteder og dynamik knyttet til lysåbne og våde skovhabitater.
- Tab af naturlige processer og levesteder knyttet til store græssende dyrs effekter på skovstruktur og foryngelsesdynamik.
- Opsplitning af levesteder og bestande på både landskabs- og bevoksningsniveau.
- Menneskeskabt luftforurening, forsurening og eutrofiering ²⁾.

Rapporten beskriver de virkemidler, man har gjort brug af siden biodiversitetskonventionen i Rio, og afledt heraf naturskovstrategien fra 1992 med henblik på en bedre sikring af biodiversiteten i skoven. I rapporten konkluderes det, at indsatsen for skovenes biodiversitet og specielt de truede arter ikke har været målrettet og omkostningseffektiv. Konklusionerne har været debatteret på [Altinget.dk](#)

[Til top](#)

Danske skove

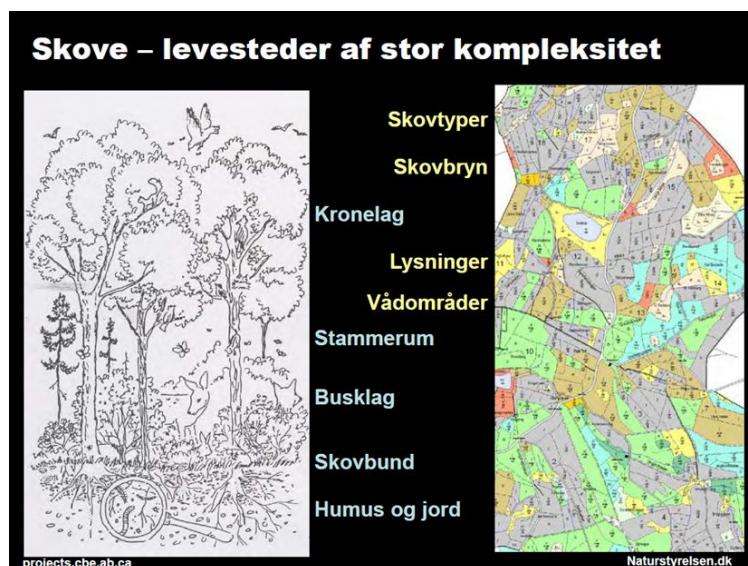
Danmark er oprindelig overvejende et skovland, og skov er klimaksvegetation på stort set alle jordtyper og fugtigbundsforhold, klitter og meget våde arealer undtaget. Skove er altså ikke betinget af næringsfattige jordbundsforhold, som f.eks. heder og højmoser er det.

Skove er således en vegetationstype (økosystem), der er meget bredt defineret, og skovenes værdier spænder i dag vidt fra værdi som ren produktionsskov med mål om produktion af tømmer, over rekreative værdier til urørte skove med mål om at beskytte de særlige naturværdier.

Skovens naturværdier er i høj grad betinget af de tre "V'er":

Vand, **V**ed og **V**edvarighed

Naturlig hydrologi med rig forekomst af vand, lang tids kontinuitet som skov, og både stående og dødt ved er nogle af de faktorer, der skaber et væld af nicher og rig biodiversitet i en skov.

Figur 1. Skovenes rummelige variation er potentielt levested for et væld af arter, Klide: Slide fra oplæg v. Jacob Heilemann-Clausen på Envina kursus3.

I starten af 1800-tallet var skovene nærmest ryddet bort, men med fredskovsforordningen i 1805 blev den meget omfattende rydning af skov stoppet. Mange år herefter har det primære mål for skov således været en sikring/forøgelse af skovarealet og produktion af tømmer mm. bl.a. afspejlet i skovloven, og det forhold at meget få skovtyper er omfattet af naturbeskyttelsesloven. Der findes i dag ingen generel

naturtypebeskyttelse af "naturskov"³⁾.

Skove rige på vand, ved og vedvarighed er i dag ret sjældne, og deres naturværdier derfor vigtige bidrag til biodiversiteten. En skov kan derfor også rumme væsentlige naturværdier, der ikke nødvendigvis er direkte relateret til skovens produktivitet. Da vedvarighed er et veldokumenteret kriterium for en potentiel høj naturværdi i skov, vil ældre skov potentielt rumme større naturværdier end yngre skove.

Der er store økonomiske interesser i skovdrift og i mange skove er produktion forsat det primære mål. En stigende grad af hensyn til naturværdierne har dog indfundet sig, blandt med en række strategier og handlingsplaner for styrkelse af naturhensynene i skovene, samt revisioner af skovloven.

[Til top](#)

Skovloven

§ 1. Loven har til formål at bevare og værne landets skove og hertil forøge skovarealet.

Stk. 2. Loven har også til formål at fremme bæredygtig drift af landets skove. Bæredygtig drift betyder inddragelse af såvel økonomiske som økologiske og sociale værdier.

Stk. 3. Bæredygtig drift indebærer, at det ved driften af det enkelte fredskovspligtige areal og ved lovens administration ud fra en helhedsbetragtning tilstræbes at

- 1. fremme opbygningen af robuste skove,*
- 2. sikre skovens produktion,*
- 3. bevare og øge skovenes biologiske mangfoldighed og*
- 4. sikre, at hensynet til landskab, naturhistorie, kulturhistorie, miljøbeskyttelse og friluftsliv kan tilgodeses.“⁴⁾*

Skovloven regulerer anvendelsen af fredskove. Alle offentlige skove er fredskov og de fleste af de private skove, men ikke alle er også fredskov. Skovloven regulerer anvendelsen af skove, og følgende overordnede krav er formuleret:

1. Skoven skal vedligeholdes
2. Sårbare naturtyper skal bevares
3. Ingen udstykninger, husdyr eller terrænændringer
4. Højest 10 procent pyntegrønt

Nedenfor er gengivet dele af beskrivelsen af de overordnede krav

Det vigtigste krav er, at fredskovsarealerne skal være bevokset med skov, der holdes i god stand, og på længere sigt forbedres. Træerne skal plejes, og fra tid til anden udtynes af hensyn til skovens sundhed og til træets kvalitet. Træerne må ikke fældes, før de er hugstmodne, og de skal hugges, så de ikke ødelægger skovens variation og stabilitet. På nyfældede skovområder eller i områder hvor træerne er væltet på grund af storm, skal der plantes skovtræer, som f.eks. bøg, eg, ask, gran og fyr.

Sårbare naturtyper der ligger i fredskovsområder f.eks. vandhuller, moser, enge eller heder skal bevares, og må hverken opdyrkes eller afvandes. Desuden indebærer fredskovspligten, at skovbryn af løvtræer og buske også skal bevares, og at egekrat ikke må ryddes.

Juletræer og pyntegrønt må højst dyrkes på ti procent af skovens areal, så skovene kan opfylde kravet om flersidighed⁵⁾.

Privat skov

Der er etableret en række tilskudsordninger til privatejet skov, der bl.a. har til formål at beskytte og pleje naturmæssigt værdifulde arealer og særlige arter tilknyttet skov.

- Urørt skov
- Bevaring af op til 10 hjemmehørende træer pr. hektar til naturlig død og henfald
- Stævningskov
- Skovgræsning

Offentlig skov

I de offentlige skove er man selvfølgelig i særlig grad forpligtet af hensynene til natur i skovloven. Naturstyrelsens skovarealer drives efter naturnære principper. Den naturnære drift af statsskovene blev besluttet i 2002 i Det nationale Skovprogram. I [Handlingsplan for naturnær skovdrift](#) i statsskovene fra 2005 fremlagde Miljøministeriet den konkrete plan for overgangen til naturnær drift. Det betyder dog ikke, at der ikke er forstlig drift i skovene, og ifølge rapporten er det vurderet, at der er mest dødt ved i de private skove.

Samlet

De konkrete driftsmæssige virkemidler, der har haft naturbeskyttelse som hoved- eller delformål, dækker i dag ifølge rapporten samlet 35.000 ha, og omfatter arealer med fredede egekrat, gamle driftsformer (stævningskov, græsningsskov, plukhugst m.v.), urørt skov og/eller habitatnaturtyper.

Skove med gamle driftsformer, habitatnaturtyper og egekrat udelukker ikke en vis forstlig drift.

Ca. 49 pct. af arealet udlagt som urørt skov er udlagt i nåleskov, og sammenfattende konkluderes det i rapporten, at virkemidler med naturformål ikke "rammer" præcist nok, hverken økonomisk eller geografisk når målet er at sikre biodiversiteten.

[Til top](#)

Skoven i husdyrloven

Forvaltningen af skovene har også fundet vej ind i reguleringen af husdyrbrugenes ammoniakpåvirkning af naturen, hvor der i "Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug" er fastsat retningslinjer for, hvilke skove der skal vurderes med henblik på evt. at stille krav til den maksimale merdeposition af luftbåret kvælstof. Se [Ammoniakfølsom skov](#).

Mens skoven vokser op, optager den væsentlige mængder af næringsstoffer, der bindes i biomassen, og hvis der ikke tilføres næringsstoffer, vil jordbunden med tiden blive mere eller mindre næringsfattig. I ældre urørte skove (ca. 200 år) kan der ofte være opnået en balance mellem tilvækst og henfald, hvor træerne ikke længere i væsentlig grad kan optage en forøget kvælstofdeposition, hvorfor jordbunden eutrofieres/forsures.

Skovene er i dag og gennem de seneste mange år påvirket af rigtig mange forskellige faktorer, som f.eks. mere eller mindre intensiv drift, dræning

og luftforurening (svovl og kvælstof). Forholdet mellem den **historiske kvælstofbelastning**, skovens **alder** og **tilvækst**, den relative betydning af den **aktuelle kvælstofbelastning**, en evt. **merbelastning** og skovens følsomhed er derfor overordentlig kompliceret.

Det må forventes, at nogle af de næringsfattige mere eller mindre urørte gamle skove vil rumme de allermest sjældne arter, netop fordi disse levesteder i dag er meget sjældne. Viden herom er i dag dog noget begrænset, og sammenhængen er langt fra ligefrem, da skovene i høj grad er påvirkede af rigtig mange andre faktorer, og den relative betydning af kvælstofdepositionen kan derfor være meget usikker for et konkret areal og/eller marginal i forhold til andre påvirkningsfaktorer.

Bekendtgørelsen håndterer ikke de forhold, at skovene/skovenes værdier i høj grad er betinget af en lang række faktorer, der kan have større betydning end ammoniakpåvirkningen, og hensynet til skovene er ikke afstemt med de nationale initiativer for beskyttelse og sikring af skovenes værdier.

[Til top](#)

Konklusion

Hvis man ensidigt fokuserer på kvælstofdeposition og tålegrænser, kan det medføre, at forvaltningen af skoven ikke har den nødvendige fokus på alle faktorer, der kan have betydning for naturtilstanden, og at den indførte regulering ikke får den ønskede effekt, men har omfattende konsekvenser for landbrugserhvervet.

- 1) http://www.naturstyrelsen.dk/Nyheder/2013/Kritisk_skovrapport.htm
- 2) [Evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove 1992 - 2012](#), Johansen V.K. et al. 2013
- 3) [Indtryk og materiale fra kommunal temadag om skove](#)
- 4) <http://www.naturstyrelsen.dk/Lovstof/Lovomraader/Skovloven.htm>
- 5) <http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Skov/Skovloven/fredskov-skovtilsyn/>

[Til top](#)